

HASTA YENİDOĞANLARIN ANNELERİNİN EMZİRME ÖZ YETERLİLİK DÜZEYİ VE EMZİRME BAŞARILARININ İNCELENMESİ

THE EXAMINATION OF LEVEL OF BREASTFEEDING SELF-EFFICACY AND BREASTFEEDING SUCCESS OF MOTHERS PATIENT INFANTS

Sibel KÜÇÜKOĞLU*
Ayda ÇELEBİOĞLU**

Geliş Tarihi:15.01.2013, Kabul Tarihi:04.09.2013

ÖZET

Amaç: Araştırma yenidoğan kliniğinde bebeği yatan annelerin emzirme öz yeterlilik düzeyi ve emzirme başarılarını belirlemek amacı ile tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Çalışma, Erzurum'da bir üniversite hastanesinin Yenidoğan Kliniği'nde Aralık 2011-Mart 2012 tarihleri arasında yapılmıştır. Araştırmanın evrenini bu klinikte yatarak tedavi olan yenidoğanların anneleri oluşturmuştur. Araştırmada örneklem seçiminde gidilmemiş belirtilen tarihler arasında kliniğe bebeği yatarak tedavi edilen ve çalışmaya katılmaya istekli tüm anneler araştırma kapsamına alınmıştır. Çalışmaya katılan annelere, araştırmacılar tarafından hazırlanan anne ve bebeğe ait demografik özellikleri sorgulayan "Kişisel Bilgi Formu", "Emzirme Öz-Yeterlilik Ölçeği", "LATCH Emzirmeyi Tanılama ve Değerlendirme Ölçeği" yüz yüze görüşme yöntemi ile uygulanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde yüzdelikler, ortalamalar, t testi, Kruskal Wallis, Mann Whitney U testi kullanılmıştır.

Bulgular: Çalışmaya katılan annelerin %68.3'ü 19-34 yaş grubunda olup, %52.5'i ilköğretim mezunu, %85.0'i ev hanımı, %54.2'si maddi durumunu orta düzeyde belirtmiş, %60.8'i sezaryen doğum yapmış, %58.3'ü daha önceden emzirme deneyimi yaşamıştır. Bebeklerin %64.2'sinin cinsiyetinin kız olduğu, %65.8'inin termde doğduğu belirlenmiştir. Bebeklerin %33.3'ünün biberonla beslendiği saptanmıştır. Çalışmaya katılan annelerin emzirme öz yeterlilik puan ortalamasının 41.54±10.87, LATCH puan ortalamasının 7.80±2.36 olduğu belirlenmiştir. Annelerin Emzirme Öz yeterlilik düzeylerinin annenin yaşı, eğitim düzeyi, çalışma durumu ve emzirme deneyiminden etkilendiği; emzirme başarılarının ise doğum şeklinden etkilendiği saptanmıştır (p<0.05).

Sonuç: Araştırma sonucunda annelerin emzirme başarılarının iyi düzeyde olduğu, emzirme öz yeterlilik düzeylerinin ise orta düzeyde olup yükseltilmesi gerektiği ortaya çıkmıştır. Annelerin doğum sonu dönemde yenidoğan kliniğinde postnatal emzirme öz-yeterlilik düzeyleri ve emzirme başarılarının belirlenmesi, emzirme açısından riskli annelerin belirlenmesi, erken dönemde emzirmenin desteklenmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yenidoğan, anne, emzirme öz yeterlilik, emzirme başarısı

*Sibel Küçüköglü
Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi
ERZURUM
e-mail: snadaroglu@hotmail.com

**Ayda Çelebioğlu
Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi
ERZURUM

e-mail: aydozan@hotmail.com

ABSTRACT

Objectives: The research was carried out descriptively in order to determine the breast-feeding self-efficacy levels and breast-feeding success of the mothers who have their babies hospitalized in the neonatal clinic.

Material and Method: This study was carried out between December 2011 and March 2012 in the Neonatal Clinic of a university hospital in Erzurum, Turkey. The population of the study was consisted of mothers of inpatient newborns who were treated in this clinic. No sample selection was performed, however, all the mothers willing to participate in the study and had their inpatient infants treated in the clinic in between the specified dates were included in the research. In order to question the demographic characteristics of mothers and infants, "Personal Information Form", "Breastfeeding Self-Efficacy Scale", "LATCH Breastfeeding Assessment Tool" were prepared by the researchers and applied to the mothers participating in the study via face-to-face interview method. Percentages, averages, t-test, Kruskal-Wallis and Mann Whitney U tests were used in the data assessment.

Results: 68.3% of the mothers participating in the study were in the 19-34 age group, 52.5% of them were graduated from elementary school, 85.0% of them are housewife, 54.2% of them were indicated their financial situation as moderate, 60.8% of them had cesarean delivery and 58.3% of them had a previous breast-feeding experience. They have stated that 64.2% of the infants were female, and 65.8% of them delivered at term; it was found that 33.3% of infants were bottle-fed. It was identified that the breast-feeding self-efficacy mean score was 41.54 ± 10.87, and the LATCH mean score was 7.80 ± 2.36 of the mothers participating in the study. breast-feeding Self-Efficacy levels of the mothers was found to be affected by mother's age, education level, employment status; and their breast-feeding success was found to be affected by the birth method (p <0.05).

Conclusion: As a result of the study it was found that the breast-feeding success of mothers is at a good level but their breast-feeding self-efficacy levels are at the medium level and should be increased. It is recommended in the newborn clinic to determine the postnatal breast-feeding self-efficacy levels and breast-feeding success of the mothers in postpartum period and to identify the mothers who have risks in terms of breast-feeding, and to promote breast-feeding at an early stage.

Keywords: Newborn, mother, breastfeeding self-efficacy, breastfeeding success.

GİRİŞ

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), bebeklerin doğumdan itibaren ilk altı ay süresince su dahil hiçbir ek gıda almadan sadece anne sütü verilmesini, bebekler altı aylık olduktan sonra sıvı ve katı ek gıdalara başlanmasını ve bu tamamlayıcı gıdaların yanı sıra en az iki yaşına kadar anne sütüne devam edilmesini önermektedir (WHO 2009). Süt çocukluğu dönemi beslenmesinde ideal bir besin olan ve olumlu etkileri yaşam boyu devam eden anne sütü ile beslenme her çocuğun, bebeğini emzirmek ise her annenin en doğal hakkıdır (Gür 2007).

Anne bebek etkileşimini başlatmada ve sürdürmede emzirme etkin bir yöntemdir. Ancak yeni anne olmanın duygusal fırtınasına ek olarak; hasta bir bebeğe sahip olma, bebekten fiziksel ve duygusal olarak ayrı olma, ünitenin stresli ortamı gibi faktörler anneler için büyük stres kaynağı oluşturmakta ve emzirmenin etkin olarak sürdürülmesini engellemektedir (Carter, Mulder et al. 2005; Melnyk, Feinstein et al. 2006). Yenidoğan kliniğinde bebeği yatan annelerin stres ve kaygı düzeylerinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Buna ilave olarak, özellikle prematürelerin bebeklerin hastaneye tekrar yatma olasılığı fazla olduğundan, bazı ebeyenlerin laktasyona ilişkin problemler nedeniyle hastaneye yatıştan travmatize oldukları ve bu nedenle mamayı tercih edebilecekleri saptanmıştır (Çalışır, Şeker ve ark. 2008).

Bir davranışın istendik düzeyde gösterilmesini sağlamak için, öncelikle davranışa etki eden faktörleri bilmek, özellikle kişinin o davranışa yönelik tutumunu ve onu davranışı yapması ya da yapmaması için zorlayabilecek sosyal baskıları bilmek gereklidir (Shaker, Scott et al. 2004). Emzirmeyi etkileyen en önemli faktörlerden biri-

de annenin emzirme öz-yeterlilik algısıdır. Dennis ve Faux'a (1999) göre annenin emzirme öz-yeterlilik algısı; annenin emzirip emzirmeyeceğini, bunun için ne kadar çaba göstereceği, emzirmeye ilişkin düşüncelerini ve duygusal olarak emzirme sürecinde karşılaşacağı zorluklar ile baş edebilmesini göstermektedir. Emzirme öz-yeterlilik algısı annenin emzirmeye ilişkin hissettiği yeterliliktir. Emzirme öz-yeterliliği düşük olan annelerin çocuklarını doğumdan sonra tavsiye edilen süreden çok daha kısa sürede süttten kestiği, buna karşın emzirme öz yeterliliği yüksek olan annelerin emzirmeyi başlatma ve sürdürme konusunda daha az sorun yaşadıkları belirlenmiştir. O'Campo ve arkadaşlarının (1992) çalışmasında emzirmeyi etkileyen faktörler değerlendirilmiş ve özellikle emzirme sonuçları için en güçlü etkenin annenin öz-yeterlilik algısı olduğu belirlenmiştir. Otsuka ve arkadaşları (2008) emzirme öz-yeterlilik algısı ile algılanan süt yetersizliği arasındaki ilişkiyi incelemişler ve öz-yeterlilik algısı yükseldikçe annelerin süttün yeterlilik algısının olumlu yönde etkilendiğini saptamışlardır.

Annelerin bebeklerini yeterli ve etkili emzirmesi için anne süttünün önemini kavramanın yanında, etkin emzirmeyi, emzirme tekniklerini, emzirme sıklığını, süresini ve emzirme sırasını bilmeleri ve erken postpartum dönemde desteklenmeleri önemlidir. Eğitimde önemli fonksiyonu olan ebe/hemşire tarafından anneye verilen eğitimin emzirmenin sürdürülmesinde, meme komplikasyonlarının önlenmesinde, emzirme başarısında büyük rolü olduğu belirtilmektedir (Otsuka, Dennis et al. 2008).

Anne sütüyle besleme ve bebeklerin emzirme durumlarına yönelik olarak ülkemizde ve yurtdışında yapılan bir çok çalışma

olmasına karşın, ülkemizde emzirme öz yeterlilik ve emzirme başarısını inceleyen çok az sayıda çalışma bulunmaktadır (Tokat 2009; Küçüköğlü 2011). Bu nedenle araştırma yeni doğan kliniğinde bebeği yatan annelerin emzirme öz yeterlilik düzeyi ve emzirme başarılarını belirlemek amacı ile gerçekleştirilmiştir.

Emzirmeyi etkileyen en önemli faktörlerden biri annenin emzirme öz-yeterlilik algısıdır. Bu algı düşük olduğunda emzirmenin durakladığı veya kesintiye uğradığı belirtilmektedir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Tanımlayıcı tipte olan çalışma, Erzurum'da bir üniversite hastanesinin Yeni doğan Kliniği'nde Aralık 2011-Mart 2012 tarihleri arasında yapılmıştır. Araştırmanın evrenini bu klinikte yatarak tedavi olan, emme ve yutma problemi olmayan bebeklerin anneleri oluşturmuştur. Araştırmada örneklem seçimine gidilmemiş belirtilen tarihler arasında hastaneye yatan ve kriterlere uyan tüm anneler (120 anne) araştırma kapsamına alınmıştır. Veri toplanmasından önce ilgili kurumdan yazılı izinler alınmıştır. Çalışmada gönüllülük ilkesi temel alınmış, annelere çalışmanın amacı açıklandıktan sonra bilgilendirilmiş onamları alınmıştır. Çalışmaya katılmayı kabul eden annelere, araştırmacılar tarafından hazırlanan anne ve bebeğe ait demografik özellikleri sorgulayan "Kişisel Bilgi Formu", "Emzirme Öz-Yeterlilik Ölçeği" annelerle yüz yüze görüşme tekniği kullanılarak doldurulmuş ve anneden bebeğini emzirmesi istenmiştir. Emzirme için çalışmanın yapıldığı hastanenin belirlediği emzirme saatlerinde an-

neyle görüşme yapılmış, çocuk ve anne için uygun bir saatte hastaların kendi odalarında annelerin emzirme davranışları araştırmacılar tarafından gözlenerek "LATCH Emzirmeyi Tanılama ve Değerlendirme Ölçeği" doldurulmuştur.

Emzirme Öz Yeterlilik Ölçeği: Annelerin emzirme öz-yeterlilik düzeylerini değerlendirmek amacıyla, Dennis ve Faux (1999) tarafından geliştirilen, ilk formu 33 maddelik olan bir ölçektir. Daha sonra 2003 yılında ölçeğin 14 maddelik kısa formu geliştirilmiştir (Dennis 2003). Dennis kullanım için bu kısa formu önermektedir. Daha kolay uygulanmakta ve öz-yeterliliği doğru değerlendirmektedir. Emzirme Öz-Yeterliliği Kısa Form Ölçeği 5 puanlı Likert tipi bir ölçektir (1= "Hiç emin değilim" ve 5 = "Her zaman eminim"). Ölçekten alınabilir minimum puan 14, maximum puan 70'tir. Puan yükseldikçe yüksek emzirme öz-yeterliliği göstermektedir.

Ölçeğin Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Tokat (2009) tarafından yapılmış olup Cronbach's Alfa değeri 0.86 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada ölçeğin Cronbach's Alfa değeri 0.78 olarak saptanmıştır.

LATCH Emzirme Tanılama ve Değerlendirme Ölçeği

LATCH Emzirme Tanılama Ölçüm Aracı, Jensen ve arkadaşları (1994) tarafından geliştirilmiştir. LATCH, puanlama yöntemi bakımından apgar skor sistemine benzetilerek oluşturulan bir tanılama aracıdır. LATCH Ölçüm Aracı'nın değerlendirmesi hızlı ve kolaydır (Jensen, Wallace 1994; Yenil, Okumuş 2003). Ölçüm Aracı'nın Türkçe geçerliliği 1997 yılında Demirhan, 2001 yılında Koyun, 2003 yılında Yenil ve Okumuş tarafından yapılmış ve kullanımı

güvenilir bir araç olarak önerilmiştir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 10 ve en düşük puan 0'dır. Ölçekten alınan puanların artması emzirme başarısını göstermektedir. LATCH Emzirme Tanılama Ölçüm Aracı'nın Cronbach's Alfa değeri; Yenal ve Okumuş tarafından 0.95, Demirkan tarafından 0.94, Koyun tarafından 0.96 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada LATCH Emzirme Tanılama Ölçeği, Cronbach's Alfa değeri 0.81 olarak bulunmuştur.

İstatistiksel analizler için SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows

15.0 programı kullanıldı. Verilerin değerlendirilmesinde yüzdellikler, ortalamalar, t testi, Kruskal Wallis, Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Sonuçlar %95'lik güven aralığında, anlamlılık $p < 0.05$ düzeyinde değerlendirildi.

BULGULAR

Çalışmaya katılan annelerin büyük bir kısmı (%68.3) 19-34 yaş grubunda olup, %52.5'i ilköğretim mezunu, %85.0'i ev hanımı, %54.2'si maddi durumunu orta düzeyde belirtmiş, %60.8'i sezaryen doğum yapmış, %58.3'ü daha önceden emzirme deneyimi yaşamıştır (Tablo 1).

Tablo 1. Anneye Ait Bazı Özelliklerin Dağılımı

Anneye Ait Demografik Özellikler	Sayı	%
Yaş		
19-34	82	68.3
35 ve üzeri	38	31.7
Eğitim		
İlköğretim	63	52.5
Lise	36	30.0
Üniversite	21	17.5
Meslek		
Ev hanımı	102	85.0
Çalışan	18	15.0
Maddi Durum		
İyi	48	40.0
Orta	65	54.2
Kötü	7	5.8
Doğum Şekli		
Normal	47	39.2
Sezaryen	73	60.8
Emzirme Deneyimi		
Var	70	58.3
Yok	50	41.7
Toplam	120	100

Bebeklere ait bazı özellikler incelendiğinde %64,2'sinin cinsiyetinin kız olduğu,

%65,8'inin termde doğduğu, %37,5'inin biberonla beslendiği saptanmıştır (Tablo 2).

Tablo 2. Bebeklere Ait Bazı Özelliklerin Dağılımı

Bebeğe Ait Demografik Özellikler	Sayı	%
Cinsiyet		
Kız	77	64.2
Erkek	43	35.8
Doğum Haftası		
Preterm <37 hafta	41	34.2
Term >37 hafta	79	65.8
Bebeğin Beslenme Şekli		
Emzirme	50	41.7
Biberon	45	37.5
NGS	25	20.8
Toplam	120	100

Tablo 3: Annelerin Demografik Özelliklerine Göre Emzirme Öz Yeterlilik ve LATCH Puan Ortalamalarının Dağılımları

Anneye Ait Demografik Özellikler	Emzirme Öz yeterlilik X±SS	Test /p	LATCH X±SS	Test /p
Yaş				
19-34	39.54±9.33	t:3.245	7.70±2.38	t:0.686
35 ve üzeri	45.84±10.98	p:0.002	8.02±2.34	p:0.494
Eğitim				
İlköğretim	40.17±8.78	KW:8.015	7.93±2.22	KW:0.483
Lise	39.44±8.03	p:0.018	7.72±2.76	p:0.785
Üniversite	49.23±14.12		7.57±2.08	
Meslek				
Ev hanımı	40.57±9.68	U: 648.000	7.84±2.42	U:849.500
Çalışan	47.00±11.98	p:0.047	7.61±2.03	p:0.599
Maddi Durum				
İyi	44.35±12.21	KW:4.196	7.85±2.45	KW:1.894
Orta	40.00±8.48	p:0.123	7.90±2.25	p:0.388
Kötü	36.57±6.16		6.57±2.69	
Doğum Şekli				
Normal	41.93±9.18	t:0.336	8.40±2.27	t:2.254
Sezeryan	41.28±10.96	p:0.737	7.42±2.35	p:0.026
Emzirme Deneyimi				
Var	40.04±9.18	t:1.916	8.05±2.33	t:1.370
Yok	39.44±11.38	p:0.050	7.46±2.37	p:0.173

Çalışmaya katılan annelerin emzirme öz yeterlilik puan ortalamasının 41.54±10.87, LATCH puan ortalamasının 7.80±2.36 olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan anneler arasında; yaş grubu 35 ve üzerinde olan (45.84±10.98), eğitim düzeyi yüksek

(49.23±14.12), çalışan (47.00±11.98), maddi durumu iyi olan (44.35±12.21) ve emzirme deneyimi olan (40.04±9.18) annelerin emzirme öz yeterlilik puan ortalamalarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Annelerin Emzirme Öz yeterlilik düzeyle-

rinin annenin yaşı, eğitim düzeyi, çalışma durumu ve emzirme deneyiminden etkilediği; emzirme başarılarının ise doğum şekline etkilendiği saptanmıştır ($p<0.05$, Tablo 3).

Çalışmaya katılan annelerin kız bebeklerinin, termde doğan ve emzirilen bebekleri-

nin LATCH puan ortalamalarının daha yüksek olduğu ve cinsiyet ve beslenme şekline göre LATCH puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($p<0.05$, Tablo 4).

Tablo 4. Bebeklerin Demografik Özelliklerine Göre Emzirme Öz yeterlilik ve LATCH Puan Ortalamalarının Dağılımları

Bebeklere Ait Demografik Özellikler	Emzirme Öz-yeterlilik $X\pm SS$	Test /p	LATCH $X\pm SS$	Test /p
Cinsiyet				
Kız	41.93±9.18	t:0.336	8.40±2.27	t:2.254
Erkek	41.28±10.96	p:0.737	7.42±2.35	p:0.026
Doğum Haftası				
32-36	39.09±12.71	t:1.898	7.58±2.64	t:0.743
37-41	42.81±8.56	p:0.060	7.92±2.21	p:0.459
Bebğin Beslenme Şekli				
Emzirme	41.46±9.65		8.65±2.29	
Biberon	41.75±11.05	KW: 0.166	7.42±2.35	KW: 11.397
NGS	43.66±13.37	p:0.920	6.46±2.19	p:0.003

TARTIŞMA

Anne sütünün, bebek beslenmesi ve sağlığındaki yeri üzerinde ulusal ve uluslararası düzeyde önemle durulmasına, iyi beslenmenin tüm çocuklar için bir hak olduğu ülkelerce kabul edilmiş ve çeşitli bildirgelerle ilan edilmiş olmasına karşın günümüzde dünya çapında yenidoğanların yaklaşık %39'unun yaşamın ilk altı aylık döneminde anne sütü ile beslendiği tahmin edilmektedir (Global Strategy 2004). TNSA'nın 2008 verilerine göre Türkiye'de yaşamının 0-1 aylık döneminde bebeklerin %68.9'u, 2-3. ayda %42'si, 4-5. ayda %21.9'u sadece anne sütü almaktadır. Oranın bu kadar düşük olma nedeni olarak annelerin emzirme konusunda yeterince destek ve danışmanlık hizmeti almamaları, erken dönemde ek gıdaya başlamaları (Alikaşifoğlu, Erginöz ve ark. 2000) ve öz-

yeterlilik algılarının düşük olması gösterilmektedir (Blyth, Creedy et al. 2002). Literatürde annenin emzirme öz-yeterlilik düzeyinin yüksek olmasının emzirmeyi devam ettirme davranışı üzerinde çok etkili olduğu vurgulanmaktadır (Dennis, Faux 1999; Forster, McLachlan et al. 2006; Blyth, Creedy et al. 2004). Benzer şekilde Forster ve arkadaşları (2006) dört ay yalnızca anne sütü verme ile emzirme öz-yeterlilik algısı arasında önemli bir ilişki saptamıştır. O'Campo ve arkadaşları yaptıkları çalışmada emzirmeyi etkileyen sosyodemografik, psikolojik değişkenleri değerlendirmişler ve özellikle emzirme sonuçları için en güçlü etkenin annenin öz-yeterlilik algısının olduğunu belirtmişlerdir. Diğer bir çalışmada annelerin emzirmeyi sonlandırmaya karar vermesine etki

eden en önemli faktörün postnatal emzirme öz-yeterlilik düzeyi olduğu belirlenmiştir

olduğunun belirlenmesine karşın emzirme öz yeterlilik düzeylerinin yükseltilmesi gerektiği ortaya çıkmıştır.

Çalışmada ileri yaş grubu annelerin emzirme öz-yeterlilik puan ortalamalarının çok daha yüksek olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$). Literatür incelendiğinde yaşın emzirmeyi devam ettirmede çok önemli bir rolü olduğunu belirten bir çok çalışmaya rastlanmaktadır (McLeod, Pullon et al. 2002; Dennis 2002). Ryan ve arkadaşları (2002) genç annelerin emzirmeyi devam ettirmede daha çok sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir. Forster ve arkadaşlarının 2006 yılında yaptığı bir araştırma ile Blyth ve arkadaşlarının 2004 yılında yaptıkları bir araştırmada bu çalışmanın bulgularına paralel olarak ileri anne yaşının uzun süre emzirmeyi devam ettirmede pozitif etkisi olduğunu belirlemiştir.

Çalışmada üniversite düzeyinde eğitim gören ve çalışan annelerin emzirme öz-yeterlilik puan ortalamalarının daha yüksek olduğu bulunmuştur ($p<0.05$). Emzirmeyi devam ettirmede demografik özelliklerden biri olan eğitim seviyesinin rolü çok önemlidir (McLeod, Pullon et al. 2002; Dennis 2002). Eğitim seviyesi yüksek olan annelerin emzirmeyi sürdürmede daha başarılı oldukları belirlenmiştir (Blyth, Creedy et al. 2004; Dennis 2002). Ayrıca yapılan çalışmalarda eğitim seviyesi düşük olan annelerin emzirmeyi çok daha erken sürede sonlandırdıkları saptanmıştır (Ong, Yap et al. 2005; Wagner, Wagner 2006). Ystrom ve arkadaşlarının (2008) çalışmasında bu çalışmanın bulgularına benzer şekilde eğitim seviyesi düşük annelerin emzirme öz yeterlilik düzeylerinin de düşük olduğu

(Dykes, Williams 1999). Çalışmada annelerin emzirme başarılarının iyi düzeyde

belirlenmiştir. Ülkemizde çalışan annelerin eğitim seviyesinin genellikle yüksek olduğu düşünüldüğünde çalışan annelerin emzirme öz yeterlilik puan ortalamalarının eğitim düzeyinden etkilenmiş olabileceği düşünülmektedir.

Çalışmada emzirme deneyimi olan annelerin emzirme öz yeterlilik puan ortalamaları daha yüksek bulunmuştur ($p<0.05$). Blyth ve arkadaşlarının (2002) çalışmasında emzirmeyi devam ettirmede emzirme deneyimi olan annelerin emzirme deneyimi olmayan annelere oranla daha başarılı oldukları ve emzirme öz yeterlilik düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bireysel başarılar öz-yeterliliği artırmada en etkili bilgi kaynağıdır. Başarılı bireysel deneyimler öz-yeterliliği artırırken, tekrarlanan başarısızlıklar ise öz-yeterliliği azaltır (Bandura 1986). Geçmişteki başarılı emzirme deneyimlerinin emzirmeye devam etmede etkili olduğu gösterilmiştir (Bourgoin, Lahaie 1997).

Araştırmada doğum şeklinin emzirme başarısını etkilediği, normal doğum yapan annelerin LATCH puan ortalamalarının daha yüksek olduğu bulunmuştur ($p<0.05$). Literatürde doğum şeklinin emzirmeyi başlatma ve sürdürme üzerinde etkisinin olmadığını belirten çalışmalar (Scott, Landers et al. 2001) olmasına karşın, bu çalışmanın bulgularına paralel diğer bir çalışmada ise sezeryan doğumun emzirmeyi başlatma üzerinde olumsuz etkileri olduğu belirlenmiştir (NWS 2004). Sezaryen ile doğum, anne sütüne başlama açısından tanımlanmış bir risk faktörüdür. Fakat, anne sütü verme süresine olan etkileri ile

ilgili tutarlı kanıtlar yoktur (Rowe-Murray, Fisher 2002).

Çalışmada çocukların cinsiyetlerine göre emzirme başarıları (LATCH) açısından anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0.05$). Bu konuda Anduse ve arkadaşlarının (2005) yaptıkları çalışmada emzirmeye başlama zamanı ile bebeklerin cinsiyeti arasında anlamlı fark bulunmuştur. Bülbül ve arkadaşlarının çalışmasında ise cinsiyetin toplam anne sütü alma süresine etkisi saptanmamıştır. Çalışmada kız bebeği olan annelerin emzirme başarı puan ortalamaları erkek bebeği olan annelere oranla daha yüksek çıkmıştır. Bu durum evrendeki kız sayısının daha yüksek olmasından kaynaklanmış olabilir.

Çalışmada annelerin emzirme başarılarının iyi olduğu, emzirme öz yeterlilik düzeylerinin ise geliştirilmesi gerektiği belirlenmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma sonucunda annelerin emzirme başarılarının iyi düzeyde olduğu, emzirme öz yeterlilik düzeylerinin ise orta düzeyde olup yükseltilmesi gerektiği ortaya çıkmıştır. Annelerin Emzirme Öz-yeterlilik düzeylerinin annenin yaşı, eğitim düzeyi, çalışma durumu ve emzirme deneyiminden etkilendiği; emzirme başarılarının ise doğum şekline göre etkilendiği saptanmıştır.

Bu sonuçlar doğrultusunda doğum öncesi dönemden başlayarak, tüm gebelere eğitim düzeyleri ve bireysel farklılıkları gözetilerek anne sütü ve bebek beslenmesi konusunda bilgi verilmesi, doğum sonu dönem-

de yenidoğan kliniğinde tedavi edilen bebeklerin annelerinin postnatal emzirme öz-yeterlilik düzeyleri ve emzirme başarılarının belirlenmesi, emzirme açısından riskli annelerin belirlenmesi, erken dönemde emzirmenin desteklenmesi önerilmektedir.

ALANA KATKI

Yeni doğan kliniğinde görev yapan hemşireler annelerin emzirme davranışlarını birbir gözlemleme olanağına sahip olduklarından emzirme öz yeterlilik algısının yükseltilmesinde son derece kritik bir öneme ve role sahiptirler. Emzirme öz-yeterlilik ölçeğinin kliniklerde rutin olarak kullanılmasıyla emzirme açısından riskli annelerin belirlenerek birçok bebeğin bu mucizevi besinden çok daha fazla yararlanabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

Alikaşifoğlu M, Erginöz E, Gür E, Baltaş Z, Arvas A. Bir üniversite hastanesine devam eden annelerde tek başına anne sütü verme süresine etki eden faktörler. Türk Pediatri Arşivi 2000; 35: 148-155.

Anduse D, Bahçekapılı H, Keleş G ve ark. Trabzon İl Merkezindeki Annelerin Bebek Beslenmesine İlişkin Bilgi, Tutum ve Davranışları. IV. Ulusal Hemşirelik Öğrencileri Kongresi 19 Mayıs Üniversitesi Ordu Sağlık Yüksekokulu. Kök Yayıncılık. Ankara. 2005:255.

Bandura A. Social Foundations Of Thought And Action: A Social Cognitive Theory. Prentice-Hall NJ: Englewood Cliffs, 1986.

Blyth R, Creedy D, Moyle W, Pratt J, De Vries S, Healy G, et al. Breastfeeding duration in an Australian population: the influence of modifiable antenatal factors. Jo-

Journal of Human Lactation 2004; 20(1): 30-8.

Blyth R, Creedy DK, Dennis CL, Moyle W, Pratt J, De Vries SM. Effect of maternal confidence on breastfeeding duration: an application of breastfeeding self-efficacy theory. Birth 2002; 29: 278-284.

Bourgoin GL, Lahaie NR, Rheaume BA, Berger MG, Dovigi CV, Picard LM, Sahai VF. Factors influencing the duration of breastfeeding in the Sudbury region. Canadian Journal of Public Health 1997; 88: 238-241.

Carter JD, Mulder RT, Bartram AF, Darlow BA. Infants in a neonatal intensive care unit: parental response. Archives of disease in childhood. Fetal and Neonatal Edition 2005; 90: F109-113.

Çalışır H, Şeker S, Güler F ve ark. Yenidoğan yoğun bakım ünitesinde bebeği yatan ebeveynlerin gereksinimleri ve kaygı düzeyleri C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 2008; 1: 31-44.

Demirhan F. Sakarya İlinde Emzirmenin Değerlendirilmesi. Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, İstanbul, 1997.

Dennis CL, Faux, S. Development and psychometric testing of the Breastfeeding Self-Efficacy Scale. Research in Nursing Health 1999; 22: 399-409.

Dennis C-L. Breastfeeding initiation and duration: a 1990-2000 literature review. Journal of Obstetric, Gynecologic, and Neonatal Nursing 2002; 31:12-32.

Dennis CL. The breastfeeding self-efficacy scale: psychometric assessment of the short form. Journal of Obstetric Gynecologic and Neonatal Nursing 2003; 32: 734-744.

Dykes F, Williams C. Falling by the wayside: a phenomenological exploration of perceived breast-milk inadequacy in lactating women. Midwifery 1999; 15:232-46.

Forster D, McLachlan H, Lumley J. Factors associated with breastfeeding at six months postpartum in a group of Australian women. International Breastfeeding Journal 2006;1(18):1-18.

Global Strategy: Breastfeeding critical for child survival. Medical letter on the CDC&FDA, April 18th 2004, 9-10.

Gür E. Anne sütü ile beslenme. Türk Pediatri Arşivi 2007; 42: 11-15.

Jensen D, Wallace S, Kelsay P. LATCH: a breastfeeding charting system and documentation tool. Journal of Obstetric, Gynecologic, and Neonatal Nursing 1994; 23: 27-32.

Koyun K. LATCH emzirme tanılama ölçeğinin kullanımı ve yenidoğan emzirme başarısını inceleyen bir çalışma. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, İzmir, 2001.

Küçüköğlü S. Düşük doğum ağırlıklı bebeklerin annelerine verilen doğal besleme eğitiminin annelerin emzirme öz yeterlilik düzeyi, emzirme başarısı ve bebeğin büyümesine etkisi. Doktora tezi, Atatürk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Erzurum, 2011.

McLeod D, Pullon S, Cookson M. Factors influencing continuation of breastfeeding in a cohort of women. *Journal of Human Lactation* 2002; 1:335-43.

Melnyk BM, Feinstein NF, Alpert-Gillis L et al. Reducing premature infants' length of stay and improving parents' mental health outcomes with the Creating Opportunities for Parent Empowerment (COPE) neonatal intensive care unit program: a randomized, controlled trial. *Pediatrics* 2006; 118: e1414-1427.

NSW Department of Health. New South Wales Population Health Survey: 2003—2004 report on child health. Sydney: NSW Department of Health; 2006.

O'Campo P, Faden RR, Gielen AC, Wang MC. Prenatal factors associated with breastfeeding duration: recommendations for prenatal interventions. *Birth* 1992; 19: 195-201.

Ong G, Yap M, Li FL, Choo TB. Impact of working status on breastfeeding in Singapore: evidence from the National Breastfeeding Survey 2001. *European Journal of Public Health* 2005;15:424-30.

Otsuka K, Dennis CL, Tatsuoka H et al. The relationship between breastfeeding self-efficacy and perceived insufficient milk among Japanese mothers. *Journal of Obstetric Gynecologic and Neonatal Nursing* 2008; 37: 546-555.

Rowe-Murray HJ, Fisher JR. Baby friendly hospital practices: cesarean section is a persistent barrier to early initiation of breastfeeding. *Birth* 2002;29:124-31.

Ryan, A. S., Wenjun, M. S., & Acosta, A. Breastfeeding continues to increase into the new millennium. *Pediatrics*, 2002; 110: 1103– 1109.

Scott J, Landers M, Hughes R, Binns C. Factors associated with breastfeeding at discharge and duration of breastfeeding. *Journal of Paediatrics & Child Health* 2001;37:254-61.

Shaker I, Scott JA, Reid M. Issues and innovations in nursing practice. *Journal of Advanced Nursing* 2004; 45: 260-269.

Tokat MA. Antenatal dönemde verilen eğitimin emzirme öz-yeterlilik algısına ve emzirme başarısına etkisi. Doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, İzmir, 2009.

Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması TNSA-2008, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, "Çocukların ve Annelerin Beslenme Durumu", (Erişim Tarihi: Kasım 2010)
<http://www.hips.hacettepe.edu.tr/TNSA2008-AnaRapor.pdf>

Wagner CL, Wagner MT, Ebeling M, Chatman KG, Cohen M, Hulsey TC. The role of personality and other factors in a mother's decision to initiate breastfeeding. *Journal of Human Lactation* 2006;22:16-26.

World Health Organization/United Nations International Emergency Fund. Babyfriendly hospital initiative: revised, updated and expanded for integrated care. Section 3, Breastfeeding Promotion and Support in a Baby-Friendly Hospital, 2009:58.

Yenal K, Okumuş H. Latch emzirme tanı-
lama aracının güvenilirliğini inceleyen bir
çalışma. Hemşirelikte Araştırma ve Geliş-
tirme Dergisi 2003; 1: 38-44.

Ystrom E, Niegel S, Klepp K-I, Vollrath
ME. The Impact of Maternal Negative Af-
fectivity and General Self-Efficacy on Bre-
astfeeding: The Norwegian Mother and
Child Cohort Study Breastfeeding: The
Norwegian Mother and Child The Journal
of Pediatrics 2008; 152: 68-72.